Kobets', O.
Z velykykh dniv

О. КОБЕЦЬ.

З ВЕЛИКИХ ДНІВ.

О. КОБЕЦЬ

З ВЕЛИКИХ ДНЇВ

ВІДЕНЬ, 1917.

НАКЛАДОМ СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

З друкарні Адольфа Гольцгавзена у Віднї.

I.

Не днями — роками плили-допливали
До неба ридання чиїсь та жалї,
Неначе захистку на небі шукали,
Мов тїсно їм стало внизу, на землї.

І довго, — роками байдуже дивилось,
Вдивляло ся небо величне, ясне
У те, що під ним, на землї десь творилось,—
Вслухалось байдуже, нїме, мовчазне.

Та десь то не стало, не стало терпіння—
Престол мабуть вкутали хмари густі,
На них-червонавих прокляття й молїння
Плили-приплили у простори святі.

І небо прокинулось, — рано, чи пізно
Хтось в небі Великий чутливо здрігнувсь,
Бо мабуть престолови стало вже тїсно,
Бо в хмари кріваві престол угорнувсь.

II.

Посланець неба гилку втїхи
На землю стомлену нїс;
Ясним промінням щастя, сміху
Цвіла вона, як сяйвом ріс.

По волї Вищого наказу
Того вквітчати нею мав,
Хто найболючїйшу образу
Від духів горя відчував.

Летїв так вільно, плавно, легко, —
Краса в красї небесних чар,
Поки земля була далеко,
Повита пеленами хмар.

Та лиш надхмарнії простори
Послáнець неба проминув,
Як мук моря, як горя гори
Пресвітлим зором осягнув.

Спинивсь під хмарами, в блакиті;
Замисливсь. Серце зайнялось
Огнем жалю. „Невжеж на світї
Все трійлом мук перейнялось?

Гей, мабуть так, коли за хмари
Зітхання чути, плач людський;
Гей, мабуть так! Нелюдські кари
Терпить на світї рід людський!“

Послушний Вищому велїнню —
Як мало зможу довершить!
Однїй душі якійсь в терпінню
Терпіння, муки полекшить!

І знов у хмари непрозорі
Вгорнувсь Ясний, як в шати шат, —
Вертавсь туди, де ясні зорі
В красї відвічній мерехтять.

III.

Послушний Вищому велїнню,
З вінком задуми на чолї,
Повитий смутком, смутку тїнню,
І знов летїв він до землї.

І знов ту гилку яснозору
В руках трепещучих тримав;
Чи не всїх мешканцїв простору
Землї всївї втїшить мав?

Нї, мабуть нї, бо хмари смутку
За вістуном небес плили
І ясну постать, постать чýтку
В серпанок жáлю одягли...

IV.

А на землї було ще темно,
За морем сонце спало десь
І сїрі сутїнї непевно
Тримали в тїнях світ увесь.

Вістун небес літав в шуканні
Тих душ, що горем упились,
Аж поки бризки злототкані
Зза гір на землю полились.

І як під натиском загра́ви
Втїкли десь тїнї — ночі в слїд, —
В красї страшній страшної слави
Повстав в очах посланця світ:

V.

Там, де вчора ще цвіло,
Де пишало ся село,
Там немає вже села, —
Заверюха все змела.

Тільки чорні димарі
Глядять сумно до гори,
Наче бачать щось вгорі,
Наче просять щось згори.

Може шлють німий докір
В го́ру, в небо, в царство зір
І оскаржують ясне,
Чом воно так мовчазне?

Може просять, аби грім
Гнївом Господа страшним
Їх також розпопелив,
По руїнах розстелив.

Може тяжко, гірко й їм,
Їм, бездушним, мовчазним,
Бути свідками сих днїв, —
Днїв руйнування країв.

VI.

Там, де вчора жили,
Розвивались, цвіли
Люде в щастї, добрі, —
Там стоять димарі.

А де-ж люде з села?
Заверюха змела:
І старенькі й малі
Розбрелись по землї.

2

Звідки-ж зойки, плачі
І у день і в ночі?
Здалеки десь їх чуть —
Ізза дроту мабуть...

VII.

І старі і малі задротовані,
З краю рідного евакуовані...
От туди
За дроти
Гилку втїхи ясну
Занеси,
Прикраси
Нею дїйсність страшну.

Там старі дїдусї
Сиві, згорблені всї,
Що вік довгий жили
(Може й втїхи пили),
На заходї віку
Допивають, пють... гірку!

Там сини-юнаки
Й молоденькі доньки́
Дні життя золоті
В невимовній нужді
Зустрічають сумні
Дні життьові весняні..

Там маленьких дітей
До засохлих грудей
Молоді матері
(Горем, лихом старі)
Тулять, горнуть... Дарма!
Дїткам їстоньки нема...

VIII.

Надлетїв,
Оглядїв
Витвір горя страшний, —
Мов умлїв,
Опянїв
Хмелем муки Ясний.

Блїдли, гасли слова,
Змиті бризками слїз, —
Низько так голова
Похилила ся вниз...

...Тут нї утїха нї слово Боже
В горі людсько́му не допоможе...

IX.

Летїв далї Ясний,
За ним клич голосний
Навкруги залунав, —
Клич до помочи звав:

„От туди —
За дроти,
Люде, жертву несїть. —
В чужині
Дні страшні
Малим дїткам скрасїть;

2*

Найнещаснійші жертви війни
Від суспільства підмоги чекають"...
Мов в проваллях відгомін луни
Згуки кличу розбиті зникають.

„Обізвітесь, усї, хто живе ще,
В кім не згасли людяні вогнї,
В кого серце чутливе трепеще
І тепер, навіть в сї страшні днї"...

Хтось обізветь ся, ґрейцара кине
Й знов своєю дорогою йде...
А за дротом і вяне і гине
Все найкраще, що в світї цвіте;

Чим пишають ся горді краї,
В що найбільші надії вкладають...
Страшно вимовить: дїтки малі,
Дїти пишних ланів голодають...

X.

Де-ж широкі лани,
Повні хвиль золотих?

Мабуть коси війни
Не минули і їх.

Скрізь—руїна, пустирь
По ланах, городах...
Тільки крук, тільки звір
І панують в степах.

Тільки чорні круки
Десь зза гір, здалеки
Налїтають гуртом,
Обсїдають кругом.

XI.

Розходив ся, розгуляв ся
Дух руїни, дух страшний,
Мов злорадісно завзяв ся
Знищить цвіт землї ясний.

Світлом прикрасів рожевих
Людству очі заслїпив,—
Галасом побід дешевих
Сяйво Правди заступив.

У боях завзятих, „славних“
Топить цвіт людства в крові;
І руйнує непоправно
Всї придбання вікові.

Днї, роки людство шалїє
У крівавім туманї...
Розум стигне, серце млїє
В сї „великі“, „славні“ днї!

XII.

Тільки чорні круки
Десь зза гір, здалеки
Налїтають гуртом,
Обсїдають кругом.

Щось шукають, довбають. „Кра-кра!
Гей, велика тепер в пора:
Марші, гимни та свята побід
Захопили ввесь світ.

Сотнї лїт живемо ми, кра-кра,
Та не чули такого „ура“,
Що й по той і по сей бік зараз
Галасує: „Побіда у нас!“

То мабуть в світї Правда, кра-кра,
Як вулкан, яким дише гора,
З кождим роком вперед, з кождим днем
Тлїє слабшим огнем.

Ха-ха-ха! А нам з того, кра-кра,
Гей, немало поживи, добра, —
Поки кровця тепленька тече,
Погуляємо ще!

Нехай кождий з нас, кождий, кра-кра,
Як найбільше очей видира,
Щоб як днї сї великі минуть,
Було чим спомянуть!

Поспішаймось, кра-кра, поспішаймось,
Надаремно хвилинки не гаймось;
Бо і тут, бо і там після бōїв
Спить, кра-кра, як багато героїв!“...

XIII.

Сплять в степах юнаки, заколисані
Співом—громом пекольного бою...
„Чи діла їх десь будуть записані?
В якій книзї й якою рукою?“...

Запит той по степах, над могилами,
Окрівавленим птахом лїтав,
Над хрестами з гиллячок, похилими,
Мов хрестів сам про себе питав.

А вони виглядають байдужими,
Наче хочуть байдýже сказати:
„Тих, хто йшов без страхý перед дужими,
В світї буде кому записати.“

„Гей, колиб то ви, свідки мовчазнії,
Десь на суд історичний повстали,
Своїм словом—промовою вчасною
Тим борцям оборонцями стали!

Сплять герої без втїхи життьóвої, —
Пізно з втїхою Янгол зявив ся,
Коли їм до будови до нової
Шлях колискою смерти встелив ся...

XIV.

А он там... Он туди
Полетіи:
В чужинї, по горах,
По ярах

Виступають
За рядами ряди,
Ще живі, молоді,
Йдуть, співають:

„Гей, отамáне,
Батьку і пане́,
Ми нерозлучні з тобою:
Тільки прикажеш,
Шлях нам покажеш, —
Кинемось сміло до бою;

Шляхом терновим
В царство обнови,
Шляхом колючим підемо
В чужу чужину, —
Там за Вкраїну
Голови буйні складемо"...

XV.

Співи, марші, гимни ллють ся
З уст вояцьких, молодих...
Дітки, дітки! Груди рвуть ся, —
Вам співати-б ще не тих!"...

XVI.

Гей, ми — не діти,
Годі сидіти,
Думати думи сердешні;
Геть-те з сльозами!
Присуд над нами
Винесуть роки прийдешні.

Стежки тернові
В гори снігові
Трупами, трупами вкриєм:
На долю нашу —
Кривд повну чашу
Світови очі розкриєм!"...

XVII.

Летів над ними, над рядами,
І гордо, звучно промовляв,
Немов Господніми устами
Борців на труд благословляв:

„Ідіть, ідіть, вперед стреміте,
Великим славні, хоч малі; —
Ділами гордими встеліте
Простори рідної землї.

Ідіть, ідіть! Ридає Мати —
Ті сльози висушити час;
Коли-ж на суд прийдеть ся стати,
То стану я і Бог за Вас, —
Так, так, ідіть,— не час ридати!".

XVIII.

...Йдуть, співають:
„Гей, отамане,
Батьку і пане,
Смерть за свій край — верх відради!
Що є сумнійше,
Що є страшнійше,
Як поневолення ґрати?

Сміло підемо,
Ґрати порвемо, —
Вирвемо Матір з неволї;
Світови всьому
Крикнем глухому
Про наше право до волї!

...Трупами, трупами вкриєм;
На долю нашу —
Кривд повну чашу
Світови очі розкриєм!"...

XIX.

...Летів...
Зустрів співця. Не на розпутті
Дзвонила арфа золота, —
В тюрмі ридали струни скуті
І напівзамкнені уста.

Над ним схиливсь посланець Бога
І гилку втіхи потрусив;
Уста німі напівнімого
І струни сміхом прикрасив.

Сльозами сміху з гилки втіхи
На струни перли полились
І нові згуки сміхом муки,
Огнем проклонів зайнялись.

XX.

І далї з гилкою ясною
Летїв по світу посланець,
Вгорнувшись думкою сумною,
Питаннєм: де-ж мета, кінець?

Коли найду? Кого вквітчаю
Вінком утїх, що Він послав?
Де та безодня мук, одчаю,
Яку заповнить, стерти мав?

XXI.

То не гилки берізки понурої
Під ударами бурі тремтять, —
То — захоплені иншою бурею
Дрібні дїтки без мамиї пищать.

Їх в розстріляній пустиї покинула
Та відшукувать татка пішла;
Гей, шукаючи, мабуть загинула
І сама і його не найшла...

В хатї порожньо, безладно —
Кульки стїни решетять;
Дїтки з плачем, безпорадно
Все на Боже́ньку глядять.

Порозкидано все в хатї, —
Перед боєм тут були,
Щось приходили шукати,
Кудись вуйця повели.

І колиску обибрали, —
Стало нічим привязать;
Мамцю теж на щось питали,
Мамцю теж хотіли взять.

Пустка... Дітки... І колиска
Без вірвечок-гойдунів...
Все то — тільки крапля, риска
На картині з наших днів!

XXII.

Ще до діток з привітаннєм
Посланéць не підоспів,
Як утомлених чеканнєм
Діток сон приголубив.

Потім стрільно прилетіло
Ще одно десь здалеки, —
Дітське тіло... Ніжне тіло...
На дрібнесенькі шматки!...

Там тепер чорніє яма,
Де життя вогонь яснів...
Тож не риса — ціла пляма
На картині з наших днів!

XXIII.

Громáми грому відбивались
Ті плями в серці посланця,
А плями все росли, зявлялись
Без початку і без кінця.

І знов летів, знов рвав ся далї,
Немов гнітив його наказ,
Немов з землї, з клїщів печалї
Хотїлось вирвати ся враз.

XXIV.

Не все, посланче яснозорий,
Не все ще бачив на землї:
Ще в невольничі табори,
Ще в військові шпиталї

Там — жертви в самооблуди,
Там — жертви гордої краси

І їм, здавало ся-б, не буде
Утїха зайва в сї часи.

Тї, що здались під реґіт шуму,
І тї, що виконали все;
З них кождий дума гірку думу
І кождий свій тягар несе.

Між ними тих, посланче Бога,
Утїш, як стане сил, утїш,
Кому і в сяйві дня ясно́го
Став світ над темну ніч темнїйш.

Хто вже не вгледить фарб всесвіта,
Кому і сонце привітне
Вже не дошле свого привіта,
Бо той привіт їх не діткне...

„Так, так", — зітхав, — „які безмірні
Людей тих муки обляглп...
Та їм утїхою, — що вірні
Вони так вірно хрест несли...

Є мука десь — страшнїйша муки, —
Її я мушу віднайти, —
Кому звязала серце, руки
І мозок, душу й вільні рухи,
Тому сю гилку принести"...

XXV.

То не біла голубка, розлучена
З сизим голубом, плаче-квилить, —
То сиріткa-дївчина заручена
Хоче Бога вблагати, вмолить.

Щоб вернув їй того одинокого,
Всї надїї життя були в кім, —
Молодця-юнака чорноокого
З серцем люблячим, добрим, чутким.

То в кутку перед образом схилена
Молить Матері образ ясний,
То до струн сяде, горем знесилена —
І застогне рояль голосний.

Її кинув, пішов десь узброєний,
Десь за гори, кудись в чужину. —

Голосними кличами отровений,
Захищать н е с в о ю вітчину.

Що жіночій душі
Голосні́ї кличі,
Свята, куплені кровю побід?
Вона — Мати в меті,
Крильця мрій золоті
Їй родинний підрізув світ...

І над нею, над нею схуливсь посланець,
З уст слова полили ся вогненні:
„Не горюй, не тужи, він--Краса, він--Борець,
Він — за тих, що віками гноблені.

Він за свій край пішов, — яка-ж краща мета
Могла-б краще людину вквітчати?
Боротьба — то життє, а він — шляхом життя
Край з неволі́ пішов виручати.

Не горюй, не тужи,
Встань, іди — поможи,
Полем помочи, полем широким:
Там, де кровця тече,
Твов ясне лице
Стане джерелом втїхи глибоким“...

Прислухалась душа до тих слів до святих,
Умиваючись втїхою Бога;
Не ридали вже струни, плач серця затих
Перед сяйвом завдання нового.

І соромилось серце зневірливих слів,
Що уста передтим вимовляли;
Встала, горда пішла на простори полів,
Де борці́, де утїхи чекали.

XXVI.

То не горлиця з гаю зеленого
Понад вечір у степ вилі́тав, —
То в степу після бою шаленого
Якусь тїнь буйний вітер гойдає.

Як під осїнь берізку безлистую —
То нахилить, то випроста знову;

Розкидає розмову огнистую, —
Мабуть тіні тієї розмову:

„Де він? Де? Чи найду? Колиб тільки не тут.
А як тут, — не дай, Боже, узріти,
Краще вічними хмарами чорних полуд
Очі вкрий, щоб не бачили світа.

Один там, другий — тут
Кладуть душі, кров ллють,
Розмежовані межами кривди...
Боже, чуєш? — Здрігнись,
Свого чину жахнись.
Коли їх ворогами зробив Ти.

Чуєш, як вороги
Тут і там — навкруги
Перемогу завчасно віщують...
Мої дітки ідуть,
Гори жертви кладуть,
Та того мов не бачать, не чують“...

То не пташка, в повітрі підтятая,
Летить трупом на землю на голу, —
То та тінь, як з хреста щойно знятая,
Як підкошена пада до долу.

То в степу після бою шаленого
Поміж трупів найшла, розшукала
Мати сина, безрадно-раненого, —
Йому очі холодні змикала.

„Сину, глянь ще хоч раз світлосяйними
Оченятами матері в душу, —
Які муки терпіти я мушу“, —
Шепотіла словами одчайними.

Прошептав: „Перестань,
Без сумнївів, вагань
Я за тебе, Матусю, вмираю:
Ти-ж за себе подбай, —
Брату згинуть не дай
Яничаром в ворожому краю“...

Не вгавала:
..Тут — конає один,
Звідтіля — другий син
Проти матері йде, виступає:
За чужих — в боротьбі
І мені і собі
Яму смерти, незрячий, копає.

Тут і там вороги...
Де-ж то є береги,
Щоби мук моїх море вмістили?
Де пожежі — вогні,
Щоб будівлї страшні
Горя з димом по світу пустили?"

XXVII.

Огнем-бризками приску пекучого
Посланцеви у душу впадали
Слова болю, жалю нестерпучого,
Що з уст, матернїх уст вилїтали.

І над нею з лицем блїдим, зміненим,
Нахиливсь, — без сумнївів, вагання
Вінком втїхи, вінком неоцїненим,
Заквітчав, втихомирив ридання.

По волї наказу, послушний велїнню,
Вквітчав без вагання, без слів;
Тим—в груди, знесилені в муках, терпінню,
Цвіт новий, життьовий заплїв.

І встала, зітхнула утїшена Мати
І вирвавсь клич новий з грудей:
„Усе, що я маю, волїю віддати,
Щоб вирвать з неволї дїтей;

Усе, що я маю, поставлю під зброю
І меч візьму в руки сама:
До бою за щастє, за волю до бою!
Для слїз більше часу нема!

Агов, любий сину, агов з того боку, —
Навколо поглянь, подивись:
В безодню ідеш непроглядно-глибоку,
Агов, яничаре, озвись!

...На грудях матері зупинить ся, спіткнеть ся
Твій закрівавлений баґнет
І серце в тебе пімстою займеть ся —
За вікові насильства, гнет.

І станеш, глянеш, лихом недобитий,
Прозрілим зором навкруги
І твій баґнет, сльозами матері обмитий,
Повернеш там, де справжні вороги"...

І слухало небо, і слухали зорі,
І слухала слів тих земля;
Вслухаючись в них, — хтось в ворожім таборі,
Хтось голову низько схиля...

XXVIII.

...Йдуть, співають:
„Гей, отамане,
Батьку і пане,
Межі, кордони час стерти!
Підем з тобою,
Станем до бою,
Горді погордою смерти!"...

XXIX.

...Ідїть, ідїть! Сміеть ся Мати,
З вас горда, славні, хоч малі;
Ідїть, ідїть, — розбийте ґрати
Вязниці рідної землї!

Весна іде, — кругом небавом
Все пишним цвітом зацвіте
І вам весна шляхом крівавим
Царівну — Волю приведе!"

XXX.

„Який ти, гарний, білий світе“, —
Зітхав вістун небес Ясний, —
„Розквітлий пишно ніжний квіте,
Лишень колючками рясний“...

Вертав ся в небо і в задумі
Не чув ридань, не бачив сліз, —
Перед Престол новії думи
З землі скрівавленої ніс.

На варті в бараці.
Дві ночі в лютім 1917 р.

Твори того самого автора:

Ряст. Збірка поезій. Канів, 1913.

Під небом чужим. Збірка поезій. Львів, 1917.

В Тарасову ніч. Відень, 1917.

Купуйте дешеві й загально-доступні видання Союза визволення України:

	к. с.
Т. Шевченко. Кобзарь. 2-ий випуск . . . . . Бр. 1·— в опр.	1·50
Проф. М. Грушевський. Як жив український народ. Коротка історія України. З малюнками і картою України . .	—·50
Сїм Пісень. Гостинець для українських вояків. З нотами . .	—·20
Др. М. Лозинський. Галичина в життю України	—·60
М. Возняк. Наша рідна мова. З 18 портретами	—·20
Проф. І. Шишманов. Роля України в болгарськім відродженню (Вплив Шевченка на болг. поетів передвизвольної доби)	—·20
Проф. С. Томашівський. Церковний бік української справи	—·30
О. Кириленко. Українці в Америці	—·50
Др. І. Крипякевич. Українське військо. Короткий історичний нарис. З малюнками	—·40
Др. Л. Цегельський. Русь-Україна і Московщина-Росія . . .	—·80
Др. Осип Назарук. Слідами Українських Січових Стрільців. З малюнками . . . . Брошур. 3·50, в оправі	4·50
О. Скоропис-Йолтуховський. Значіннє самостійної України для европейської рівноваги	—·20
Памяти Івана Франка. Опис життя, діяльности й похорону. Зладив М. Возняк. З малюнками	1·—
Вол. Дорошенко. Українство в Росії. Найновійші часи. З численними портретами	1·20
Памяткова книжка Союза визволення України і **календарь** на 1917 р. з 103 ілюстраціями. Ціна 2·50 опр. прим.	3·70
Б. Заклинський. Що треба знати кождому Українцеви. З малюнками і картою України. Вид. 3-є	—·30
Іп. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питаннє . . .	1·20
Др. Е. Левицький. Листи з Німеччини	—·80
Вол. Гнатюк. Національне відродженнє австро-угорських Українців (1772—1880 рр.)	—·80
Вол. Гнатюк, Українська народня словесність. (В справі записів укр. етнографічного матеріялу)	1·—
Наша пісня. Співаник. 20 найпопулярнійших укр. пісень і гимнів з нотами	—·50
М. Богданович. Білоруське відродженнє	—·40
В. Антонович. Хмельниччина в повісти Г. Сенкевича . . .	—·40
Чужинці про українську справу	—·40
М. Троцький. Литовці	—·40
Вяч. Будзиновський. Як Москва нищила Україну	—·60
Др. М. Лозинський. Михайло Павлик	—·40
Prof. M. Hruschewskyj. Die ukrainische Frage in historischer Entwicklung (Укр. справа в історичнім розвитку) . .	—·50
G. Cleinow. Das Problem der Ukraina. Українська проблєма. (Про умови самостійної української держави) . . .	—·20
Dr. E. Lewyckyj, Galizien	—·60
H. Boczkowski. Ukrajina a ukrajinská otázka. (Україна й українське питаннє). По чеськи. З картою України .	1·—
V. Choma-Dovski. Ukrajina i Ukrajinci (по хорватськи) .	1·—

Набувати можна отсї всї книжки в Адміністрації видань Союза визволення України, **Wien, VIII., Josefstädterstr. 79, II. St., T. 6.**

На жаданнє висилаєть ся почтовий чек ч. 107.090.

Ціна 50 сот.